

І. С. Ковова,

к. е. н., доцент кафедри "Облік і аудит", Київська державна академія водного транспорту імені гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного

СТРУКТУРА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ

I. Kovova,

Ph.D. in Economics, Docent of department of accounting and audit of the Kyiv State Maritime Academy named after hetman Petro Konashevich-Sahaydachniy

STRUCTURE ACCOUNT AND ANALYTICAL SUPPORT ECONOMIC SECURITY OF WATER TRANSPORT ENTERPRISES

Автоматизоване облікове та аналітичне забезпечення є складовою частиною економічної безпеки підприємств водного транспорту і утворює інтегровану інформаційну систему, яка поєднує в собі методи і технології бухгалтерського обліку, аналізу та процесу прийняття управлінських рішень щодо внутрішніх і зовнішніх загроз, безпечної діяльності та сталого розвитку підприємства. Основна мета автоматизації обліково-аналітичного забезпечення полягає в мінімізації ризиків, пов'язаних з помилковою інформацією обліку, їх вимірювання та оцінювання рівня економічної безпеки на підприємствах водного транспорту.

У статті розглядається склад та структура обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств водного транспорту. Запропоновано класифікацію вказаного обліково-аналітичного забезпечення та виділено види його автоматизації.

Accounting and analytical software is a component of economic security of water transport and forms an integrated information system, which combines the methods and technologies of accounting analysis to management decisions against internal and external threats, safe operation and sustainable development of the enterprise. The main purpose of accounting and analytical support shown to minimize the risks associated with false accounting information and the measurement and assessment of the level of economic security waterway.

The article examines the composition and structure of accounting and analytical support economic security waterway companies. The classification specified accounting and analytical software and selected types of its automation. With the center of the formation and processing of accounting and analytical information singled out internal and external structural components. The degree of automation of data collection and processing of accounting and analytical support for economic security are three components: not automated, partially automated and fully automated. In the area of automation of accounting and analytical support economic security enterprises of water transport structured next types of software: automation monitoring and control, financial and management accounting and the combined system of complex accounting and analytical support economic security.

Ключові слова: обліково-аналітичне забезпечення, економічна безпека, водний транспорт, структура, автоматизація.

Key words: accounting and analytical support, economic security, water transport, structure, automatic.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Основне призначення обліково-аналітичного забезпечення проявляється в мінімізації ризиків пов'язаних з недостовірною обліковою інформацією та вимірюванні оцінки стану та рівня економічної безпеки підприємства водного транспорту. Окреслення пріоритетних напрямів цілком відповідає завданням, що вирішуються підрозділом економічної безпеки підприємства. Керівники підприємств водного транспорту надають перевагу тим напрямам підготовки інформації, що допомагають вирішувати тактичні завдання по забезпеченню економічної безпеки у підприємствах. Одним з основних завдань в організації системи економічної безпеки підприємств водного транспорту є визначення скла-

ду та структури обліково-аналітичного забезпечення, що надаватиме своєчасну та достовірну інформацію для прийняття управлінських рішень

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика дослідження економічної безпеки суб'єктів господарювання досить широко розглядається сучасниками. Серед них варто відзначити праці Гнилицької Л.В., Кириченко О.А., Крутова В.В., Ортинського В.Л., Франчука В.І. та інших [1; 2; 3; 4; 5; 6]. Однак питання обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки майже не піднімаються, виключення становить лише Гнилицька Л.В.

Рис. 1. Обліково-аналітичне забезпечення підприємств водного транспорту

Розроблено автором.

[1], котра в своїх працях розглядає його в загальному уніфікованому контексті без врахування специфіки галузевої приналежності.

НЕ ВИРІШЕНА РАНІШЕ ЧАСТИНА ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

З огляду на дослідження останніх публікацій доцільно зауважити, що проблематика обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств водного транспорту не була ґрунтовно досліджена. Враховуючи специфіку галузевої приналежності доцільно виокремити дане дослідження в окреме питання. З метою ґрунтовного вивчення обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємств дану категорію необхідно структурувати та класифікувати.

МЕТА СТАТТІ

Дослідити склад та структуру обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств водного транспорту.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Обліково-аналітичне забезпечення є складовою системи економічної безпеки підприємства водного транспорту і формує цілісну інформаційну систему, котра об'єднує методи та технології обліку, аналізу з метою прийняття управлінських рішень щодо протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам, безпечному функціонуванню та сталому розвитку підприємства. Система обліково-аналітичного забезпечення ґрунтується на даних оперативного, статистичного, фінансового і управлінського обліку, включаючи оперативні дані, і використовує для економічного аналізу статистичну, виробничу, довідкову та інші види інформації. Тому така система виконує збір, опрацювання та оцінку всіх видів інформації, що використовується для прийняття управлінських рішень на всіх рівнях. Вона є складовою загальної

системи управління і її суть полягає в об'єднанні облікових та аналітичних операцій в один процес, виконання оперативного мікроаналізу, забезпеченні безперервності цього процесу і використанні його результатів для формування рекомендацій для прийняття управлінських рішень. З яких же структурних компонентів складається система обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств водного транспорту? Узагальнене уявлення про склад і структуру обліково-аналітичного забезпечення та його види наочно представлено на рисунку 1.

На рисунку 1 виокремлено три групи, за якими доцільно структурувати обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємств водного транспорту.

За осередком формування і обробки обліково-аналітичної інформації доцільно виокремити внутрішню і зовнішню структурні складові. Зовнішнє обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки формується та має центр обробки поза межами конкретного суб'єкта господарювання і, як наслідок, впливає на загальний стан економічної безпеки галузі водного транспорту. В свою чергу до складу зовнішнього обліково-аналітичного забезпечення входять два структурні компоненти: нормативно-правовий та консолідовано-інформаційний (галузевий). Нормативно-правовий компонент створює загальні законодавчі умови діяльності галузі, нормативи, показники та галузеві стандарти. В ньому узагальнюється інформація про стан нормативно-правової економічної безпеки галузі водного транспорту, реакція на галузеві зміни та своєчасна підготовка до адекватної законотворчої реакції для стимулювання і забезпечення економічної безпеки на галузевому рівні. Також до його складу відносяться організаційні структури, що контролюють та моніторять стан відповідності і дотримання норм нормативно-правового забезпечення галузі.

Консолідовано-інформаційне зовнішнє обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки містить механізм узагальнення і обробки загальної звітної та управлінської інформації галузі водного транспорту, з метою аналізу її результатів діяльності та прийняття управлінських рішень щодо перспектив її розвитку. Консолідація інформації та її обробка відбувається у загальногалузевих логістично-інформаційних комплексах і базах даних таких, як ІАЛС МРТ.

Внутрішнє обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємств водного транспорту формується та має центр обробки інформації в середині суб'єкта господарювання. До його складу входять наступні структурні компоненти: документарне, кадрове, технологічне, програмне, управлінське та фінансове обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки.

Документарне обліково-аналітичне забезпечення включає в себе перелік задокументованих нормативів, інструкцій, положень, регламентація прав і порядку доступу до обліково-аналітичної інформації, що формуються керівництвом та службою безпеки підприємства водного транспорту.

Кадрове обліково-аналітичне забезпечення — це формування штату співробітників, що здійснюють збір та обробку обліково-аналітичної інформації у підприємствах водного транспорту. Обов'язки даного штату співробітників можуть вноситись як окремо у вигляді посади аналітика з економічної безпеки, так і входить до посадових обов'язків інших працівників у рамках відповідальності і обов'язків, які прописуються у посадових інструкціях.

Технологічне обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки включає перелік універсальних та специфічних апаратних засобів призначених для збору і обробки обліково-ана-

літичної інформації. Від банального комп'ютера, мережі або відеоспостереження до специфічних засобів моніторингу суден і контейнерів, автоматизованих систем обліку паливно-мастильних матеріалів тощо.

Програмне обліково-аналітичне забезпечення містить перелік універсальних та спеціальних програмних засобів, призначених для збору і обробки інформації. Від забезпечення формування документів первинного обліку до систем підтримки прийняття рішень та автоматизованих технологічних ліній.

Управлінське обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки — це сукупність методів і форм узагальнення подачі інформації для прийняття управлінських рішень, яка реалізується через розробку системи управлінського обліку підприємства водного транспорту у вигляді вимог і завдань, які до неї висуваються.

Фінансове обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки — це сукупність форм і засобів обліку і узагальнення фінансової інформації у вигляді даних фінансового та управлінського обліку, а також фінансове забезпечення реалізації діяльності інших структурних компонентів економічної безпеки.

За ступенем автоматизації збору і обробки інформації обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки доцільно структурувати на три складових: неавтоматизоване, частково автоматизоване і комплексно автоматизоване.

До першого типу відносяться системи збору і обробки обліково-аналітичної інформації, в яких відсутні засоби автоматизації. Для прикладу на малих підприємствах водного транспорту, виключно, бортовий журнал, або паперові форми обліку в невеликих портах чи доках. Такі системи є, в певному роді, застарілими і не підходять для сучасних підприємств водного транспорту.

Частково автоматизовані системи обробки і збору інформації передбачають автоматизацію на певних ділянках фінансового, управлінського обліку або в напрямі моніторингу окремих об'єктів у системі господарюючого суб'єкта. Так, найчастіше підприємствами водного транспорту впроваджуються автоматизовані системи фінансового обліку, а в судноплавних компаніях використовуються системи моніторингу і контролю суден.

Комплексні автоматизовані системи збору і обробки обліково-аналітичної інформації включають у себе замкнуті цикли програм, які накопичують інформацію з мінімальним втручанням людини. У поєднанні з автоматизованими системами фінансового і управлінського обліку використовуються системи моніторингу і контролю. Комплексні автоматизовані системи розробляються для великих портів, транспортно-логістичних мульти-модальних центрів і забезпечують високий рівень доступу до обліково-аналітичної інформації та знижують ризики втрат від дії людського фактора.

За напрямом автоматизації обліково-аналітичного забезпечення, економічної безпеки підприємств водного транспорту доцільно виокремити наступні види: забезпечення автоматизації моніторингу і контролю, забезпечення фінансового і управлінського обліку та комбіновані системи комплексного обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки.

Обліково-аналітичне забезпечення моніторингу і контролю складається з апаратного і програмного забезпечення яке дозволяє відслідковувати окремі внутрішні об'єкти суб'єкта господарювання починаючи від документів і замовлень і закінчуючи окремими суднами і їх позиціонуванням. До їх числа можна віднести системи CRM, спрощені ERP, системи геопозиціонування ГЛОНАСС, GPS та інші.

Обліково-аналітичне забезпечення фінансового і управлінського обліку включає системи автоматизації облікової інформації і подачі звітності. Вони комплексно вирішують задачі фінансового та управлінського обліку і включають до свого складу як спеціалізоване програмне забезпечення пристосоване до галузевих вимог (Арт.Порт), так і комплексні ERP системи, що поєднуються з бухгалтерською документацією.

Комбіновані системи комплексного обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки поєднують в собі ознаки перших та других і дозволяють будувати комплексну систему обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств водного транспорту.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Враховуючи вищевикладене доцільно зробити наступні висновки:

— структура обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств водного транспорту складна і розгалужена і не вичерпується лише тими структурними складниками, що запропоновані автором;

— обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємств необхідно досліджувати з обов'язковим врахування галузевої специфіки.

Література:

1. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: [монографія] / Л.В. Гнилицька. — К.: КНЕУ, 2012. — 305 с.
2. Кириченко О.А., Белоусова І.А., Сідак В.С. та інш. Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності в умовах глобальної фінансової кризи: монографія. — К.: Дорадо-друк, 2010. — 437 с.
3. Крутов В.В. Становлення та розвиток недержавної системи безпеки підприємництва: монографія. — К.: "Фенікс", 2008. — 406 с.
4. Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навчальний посібник для ВНЗ. — К.: Видавництво "Правова єдність", 2009. — 544 с.
5. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: монографія / Кириченко О.А., Захаров А.І., Лаптев С.М., Пригунов П.Я. та ін. — К.: ЗАТ "Дорадо". — 2008. — 403 с.
6. Франчук В.І. Особливості організації системи економічної безпеки вітчизняних акціонерних товариств в умовах трансформаційної економіки: монографія / В.І. Франчук / Львівський державний університет внутрішніх справ. — Львів, 2010. — 440 с.

References:

1. Hnylyts'ka, L.V. (2012), *Oblikovo-analitychne zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpryemstv* [Accounting and analytical support economic security business], KNEU, Kyiv, Ukraine.
2. Kyrychenko, O.A. Belousova, I.A. and Sidak, V.S. (2010), *Ekonomichna bezpeka sub'iektiv hospodars'koi diial'nosti v umovakh global'noi finansovoi kryzy* [The economic security of economic subjects in the global financial crisis], Dorado-druk, Kyiv, Ukraine.
3. Krutov, V.V. (2008), *Stanovlennia ta rozvytok nederzhavnoi systemy bezpeky pidpryemnytstva* [Formation and development of non-state security business], Feniks, Kyiv, Ukraine.
4. Ortyns'kyj, V.L. (2009), *Ekonomichna bezpeka pidpryemstv, orhanizatsij ta ustanov: navchal'nyj posibnyk dlia VNZ*, [The economic security of enterprises, organizations and institutions: a textbook for high schools], Vydavnytstvo "Pravova iednist'", Kyiv, Ukraine.
5. Kyrychenko, O.A. Zakharov, A.Y. Laptiev, S.M. and Pryhunov, P.Ya. (2008), *Problemy upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu sub'iektiv hospodariuvannia*, [Problems of economic security economic subjects], ZAT "Dorado", Kyiv, Ukraine.
6. Franchuk, V. I. (2010), *Osoblyvosti orhanizatsii systemy ekonomichnoi bezpeky vitchyznnykh aktsionermykh tovarystv v umovakh transformatsijnoi ekonomiky*, [Features of the system of national economic security corporations in the conditions of transformation economy], L'vivs'kyj derzhavnyj universytet vnutrishnikh sprav, L'viv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 16.09.2015 р.